

FACULTAD
DE CIENCIAS
JURÍDICAS

ZIENTZIA
JURIDIKOEN
FAKULTATEA

TRABAJO FIN DE ESTUDIOS / IKASGAIEN AMAIERAKO LANA
ADE ETA ZUZENBIDEA

MAFIA ETA MAFIAREN AURKAKO BORROKA
Leire Erbiti Irisarri

DIRECTOR / ZUZENDARIA
Roldán Jimeno Aranguren

Pamplona / Iruñea
2018ko Urtarrilaren 15a

LABURPENA:

Mafia Italiarrak herrialde horretako alor ekonomiko guztiak menperatzen ditu. Italiako Batasunean sortutako fenomeno honek ez du legalki erantzun gogor bat topatu eta hori dela eta hedapen azkarra egin izan du. Sozialki Mafiaren aurkako ekintza asko suspertzen dira, baina hauek gerora ez dira legetan islatzen. Egia da Mafia politikan ere sartuta dagoela, baina horregatik ere, lekukoen babesa modu hobean suspertu beharko litzateke. Izan ere, gorputz legal urrietaz aparte hauen aplikazio eskasak ere arazo bat suposatzen du. Internazionalki ere Palermoko Protokoloekin batera organizazio kriminalen aurka egin nahi da, gaur egungo globalizazioarekin nazio arteko sareak desagerraraztea zailagoa delako. Hala ere, horiek aprobatu zirenetik 18 urte pasa dira eta beharbada aplikazio modernoagoa beharko litzake.

HITZ-GAKOAK:

Mafia

Diru zuriketa

Pertsonen Salerosketa

Drogak

RESUMEN:

La Mafia italiana controla todos los recursos económicos del país. Este fenómeno, que surgió durante la Unificación de Italia, no ha encontrado una fuerte respuesta legal para hacerle frente. Aunque en el ámbito social es ampliamente rechazado, esto no se refleja en las Leyes. Además, teniendo en cuenta las intrusiones políticas de la Mafia, sería necesario también que los testigos tuvieran una protección más amplia y completa. Por otro lado, si bien los Protocolos de Palermo han sido una de las medidas más importantes que se han tomado para hacer frente a la criminalidad organizada internacional, no hay que olvidar que, al haber sido aprobados hace 18 años, se necesitan medidas más actuales.

PALABRAS CLAVE:

Mafia

Blanqueo de dinero

Tráfico de personas

Drogas

SUMMARY:

The Italian Mafia has conquered each Italian economic resource. This phenomenon, which was born during the Italian Unification, has not had a strong legal answer, and this circumstance has helped its fast growth. Even if socially the reject of Mafia is obvious, this is not legally reflected and the law's application is not really effective. On the other hand, Mafia is already inside the politics, that is why witnesses should be protected. Internationally, the Convention of Palermo is very important because it tries to fight the internationalization of the criminal groups. But even so, those Protocols were made 18 years ago, so a modern application is needed.

KEY-WORDS:

Mafia

Money laundering

Trafficking

Drugs

GIDOIA:

I.SARRERA

II.MAFIAREN JAIOTZA

1.Fasea: Nekazarien Gatazkak

2. Fasea: Mafiaren Aurkako Mugimenduaren Beherakada

3. Fasea: Mafiaren Aurkako Gerraren Pizkundera

III.MAFIAREN KODEA

IV.DELITU MAFIOSOA

Artikuluaren elementuak

V.LEKUKOEN GARRANTZIA

VI.ONDASUNEN KONFISKAKETA

VII.PALERMOKO PROTOKOLOAK

VIII DIRU ZURIKETA

IX.EUOPAR PARLAMENTUKO ERREGISTRO ZENTRALA

Delituaren prebentzioa

Basileako Printzipioen Deklarazioa

X.VIENAKO NAZIO BATUEN HITZARMENA

XI.MAFIAREN AURKAKO LEGEAREN KODEA

Zigorrak

Ezeztatzea

XII.GRABAKETAK

Informazio-eskubidea

Kleroaren egoera

XIII.ONDORIOAK

XIV.BIBLIOGRAFIA

I.SARRERA

Gaur egungo globalizazioak, besteak beste, delitugintzan ere inpaktu handia izan du. Izan ere, aurreko mendean bakarrik haien jatorrizko herrialdeetan aritzen ziren organizazio mafiosoek aurrerapausua eman eta orain munduan barrena hedatu dira.

Drogen trafikotik zerga iraultzailera, organizazio horiek pertsonak eta armak ere salerosten dituzte, esklabutza modernoak bihurtu den sexu-esplotazioa garatuz.

Nahiz eta Latinoamerikan sortu, Europako herrialdeetan droga kantitate handia kontsumitzen da. Hainbat talde kriminalek, bereziki Mafia italiarrak, diru sarrera handia ikusi zuten negozio honetan, eta haien aktibitateen sarea honetara ere hedatu zuten.

Bolognako Unibertsitatean egindako Erasmus-aldian kurtsatu nuen “Mafia e Antimafia” ikasgaiaren barruan, *Gomorra* idatzi zuen Roberto Saviano¹ idazleak antolatutako ekitaldi batean Organizazio hau hobeto ulertzeko aukera izan nuen.

Mafia Italiarrak enpresa batek duen organigrama antzekoa dauka, eta bereziki, honen helburu bera: dirua eta poterea irabaztea. Sozialki jaio zen fenomeno honek ez du legalki beharrezkoa zen babesaz gozatu, baina hala eta guztiz ere, Siziliako Irlan jaio zen antolamendu horren aurka egiteko hainbat gorputz legal jaio dira, baita internazionalki ere.

Horrela, Mafia Italiarra Siziliako Cosa Nostra izenpean sortu bazen ere, beste horietara zabalduz joan zen, hala nola, Camorra (Napoli-n), Ndrangheta (Calabrian) edota Santa Corona Unita (Puglian), Hegoalderantz eta Iparralderuntz. Dena den, funtzionatzeko erabiltzen duten sistema oso antzekoa da.

Mafia Italiarrak ez du jada hainbeste hilketa egiten, 70. eta 80. hamarkadetan egin zuenaren aurka. Izan ere, potere eta diru adina lortu du. Gaur egun potere-sareak mantendu eta dirua garbitu besterik ez du egin behar. Horrela, profil baxu bat eraman nahi du.

Honek, hala ere, salaketa egin nahi dutenen aurka zorrotz egitea dakar. Italiar

¹ SAVIANO, R.: *Gomorra*. Mondadori, Erroma, 2010.

legelarien arteko gehiengo batek dioenez, Mafia Italiarraren aurka egin nahi duten lekukoek ez dute behar bezalako babesik. Horregatik, sozialki fenomeno hau onartu egiten da. Hiritarren gehiengoak ez ikusiarena egiten duela esan daiteke.

Baina Mafia italiarra esistitu egiten da, ez bakarrik Italian. Jada Europan zehar hedatu da, errefuxiatuen trafikoan, higiezinaren sektorean edota sektore bankarioan. Modu honetan, gai honi buruz asko idatzi da, bereziki literatur sailean. Horrela, edozeinek Mafiaren inguruko zeozer esan dezake, berehala etortzen zaiolako burura telebistan ikusitako edota liburuetan irakurritako informazioa.

Gradu Amaierako Lan honen helburua fenomeno honi aurre egiteko dauden gorputz legalen ikerketa da, ez baita hain arrunta. Horretarako, mafiari aurka egiteko sortu diren hainbat gorputz legalen azterketa egingo da.

II.MAFIAREN JAIOTZA

Mafiaren Aurkako Borrokari buruzko esterotipo asko daude. Gehiengo batek uste duenaren aurka, Mafia Italiarra ez zen Dalla Chiesa, Falcone eta Borsellinoren heriotzekin batera hasi. Izan ere, fenomeno hau XIX. mendearen azkeneko hamarraldian eman ziren nekazarien gatazkekin jaio zen.

Hala ere, Mafia tipo honek taktika eta helburu ezberdinak izan ditu bere Historian zehar.

Horrela, hiru garai ezberdin banandu daitezke²:

– Lehenengoak, 1891tik 1894ra, nekazari siziliarrak ditu protagonista. Urte horretan zehar jaun feudal/mafiosoen aurka agertu ziren, bizi baldintza eta parte-hartze demokratikoa defendatzeko helburuarekin.

–Bigarrenean, 60. eta 70. hamarkadetan, Borroka Antimafiosoa gutxiengo baten eskutik ematen da, arlo instituzional eta arlo sozialean.

² LUPPO, S.: *Storia Della Mafia*. Donzelli Virgoletti, Erroma, 2004, 55. orrialdea eta hurrengoak.

– Gaurko garaian, 80. hamarkadan hasi zena, gizarte zibila da nagusi. Izan ere, erakunde eta Mafiaren Aurrakako batzorde asko jaio dira, eskoletan ere ideia hauek sustraitu dira, zerga iraultzailearen aurrakako mugimenduak suspertu dira eta konfiskatutako ondasunei erabilpen sozial bat ematen hasi da.

Mafiaren Kontrako Mugimendua indartu bada ere, Mafia Italiarrak bere indarkeria arlo eta herrialde gehiagotan ezarri du, azkena errefuxiatuen trafikoa izanda. Gainera, gaur egun zerga iraultzailearen ordaina gizarte zibilaren aurka erabiltzen ez badute ere, droga eta armei esker lortzen duten irabazpenak handiagotu dira, merkatuko lehia baztertzen joan dira eta.

Mafiak instituzio italiarretan duen indarra ezeztatzea ezinezkoa da. Horren seinale, haren eskutan hildako biktimen jaitsiera da. Gaur egun, talde mafiosoek ez dute atentziorik eman nahi, bere arazorik garrantzitsuenak ez baita dirua lortzea, diru hori zuritzea baizik.³

Hala ere, hau ez da beti horrela izan. Aipatutako garai bakoitzean dirua eta boterea lortzeko era ezberdinak erabili dituzte eta:

1.Fasea: Nekazarien Gatazkak (1891-1894)

1860. urtean, Giuseppe Garibaldik haren Mila Gudariekin Sizilia konkistatu zuen, Bi Sizilietako Erresumarekin bukatuz.

Nola irabazi diezaioke horrelako armada txikiak askoz handiagoa zen Borboitarrenari? Italiaren Batasunaren gakoa izan zen ekintza hau ez litzake posiblea izango Garibaldiren Armadak Siziliako talde armatu batzuen laguntza izan ez balu. Abantail numerikoa ez zen balentria zela eta saihestu, baizik eta bertakoak zirenen aholku eta influentziagatik. Populazio Siziliarrak, izan ere, ez zuen Borboitarren menpe egon nahi. Zerga handiak ordaindu behar zituzten nekazariak ezin zuten haien lanbidetik bizi, eta gutxinaka-gutxinaka indarrez inposaturiko erregimena gorrotatzen hasi ziren. Horrela, taldeetan antolatu eta Borboitarren aurrakako ekintzak suspertzen hasi ziren.⁴

³ DICKIE, J.: *Cosa Nostra: Historia de la Mafia Siciliana*, Debate, Madril, 2006, 107. orrialdea.

⁴ LUPPO, S.: *Storia Della Mafia*. Donzelli Virgoletti, Erroma, 2004, 65. orrialdea eta hurrengoak.

Baina horretaz aparte, Siziliako jauntxo feudalek soldatapeko kideak ere sartu zituzten talde horietan. Pertsona hauek ez zuten Garibaldi babesten, baizik eta haien interesak.⁵ Helburu bera zutela eta, gudari honen estrategiara atxikitu ziren, ideologikoki honekin ezer gutxi partekatzen baldin bazuten ere.

Izan ere, jauntxo feudal hauek, normalean, nekazari apalekin indarkeria eta mehatxua erabili ohi zuten. Normalean, haiek ziren lurren alokairutik aberasten direnak. Borboitarrek ailegatzean, haien diru sarreraren zati bat hauentzat joan behar zenez, aberastasuna mantentzeko beste mota bateko aktibitateak aurrera eraman behar izan zituzten, hala nola, soldatapeko hilketak. Historialari gehienek Mafia italiarraren sorrera ekintza hauetan ikusten dute.⁶

Jauntxo hauek Sizilia osoa geografikoki ezagutzeaz aparte, irlako jendea menderatu egiten zuten eta hori zela eta, Frantzisko II.aren Gobernuak ez zuen ezer egin hauen legez kanpoko ekintzak saihesteko. Normala den bezala, Garibaldik ere ezer gutxi egin zuen, haien laguntza nolabait ordaindu behar izan zuelako.⁷

Gainera, Garibaldik jauntxo horiek Siziliako Gobernuan eta bestelako karguetan utzi zituen. Eliza, Udalak eta negozio garrantzitsuenetarikoak kontrolatzen bukatu zuten jauntxo feudal horiek. Nahiz eta Garibaldiren erasoak Viktor Emanuel II.aren eskutan geldiarazi, XIX. mendea amaitu baino lehen Siziliako Mafia jaioa zen, izu sarea irlan barna hedatuz.⁸

Izan ere, 1893ko otsailean Emanuele Notarbartolo bankari eta politikariaren hilketaren inguruan zehazten dute historialariek Cosa Nostra organizazioaren jaiotza, jada organigrama eta prozedura zehatz batzuekin.

Borboitarren zapalkuntzari aurre egin nahi zioten nekazari boteretsutik izatetik kriminal boteretsuak izatera pasa izan ziren familien agrupazioa jaio zen. Honen parte

⁵ CASTELLI, A.: *L'Unità di Italia: Pro e Contro il Risorgimento*. Tascabilli, Erroma, 2010, 57. orrialdea eta hurrengoak.

⁶ CASTELLI, A.: *L'Unità di Italia: Pro e Contro il Risorgimento*. Tascabilli, Erroma, 2010, 102. orrialdea eta hurrengoak.

⁷ CASTELLI, A.: *L'Unità di Italia: Pro e Contro il Risorgimento*. Tascabilli, Erroma, 2010, 82. orrialdea eta hurrengoak.

⁸ LUPPO, S.: *Storia Della Mafia*. Donzelli Virgoletti, Erroma, 2004, 55. orrialdea eta hurrengoak.

ez zirenek beldur ziren, normala den bezala, baina hala ere, oraindik ere Italiako Batasunean nolanahi ere parte hartu zutenen status-a zutenez, inor gutxi ausartu zen kontra egitera.

2. Fasea: Mafiaren Aurkako Mugimenduaren Beherakada (1960-1970)

60. eta 70. hamarkadetan, krisi-ekonomikoa zela eta, nekazal mugimenduak porrot egin eta siziliar askok, milioi bat inguru, migrazioan bakarrik ikusi zuten bizitzeko aukera.

Beraz, jada murriztua zen Mafiaren Aurkako Mugimendua txikitzen joan zen, Cosa Nostrak haren hedapena penintsulatik jarraitzen zuen bitartean. Siziliako partidu politiko ezkertiar batek, Nuova Sinistrak, mafiosoen ondasunen konfiskaketan oinarritzen zen “Manifestu Siziliarra” deiturikoa proposatu zuen Parlamentuan, baina ez zen aurrera atera.⁹

Askotan gertatzen den bezala, hilketa garrantzitsu baten ostean bakarrik erreakzionatu zuen jendeak. Dalla Chiesa ispektorearen heriotzarekin, 1982. urtean, Mafiaren Aurkako Legearekin batera aprobatu ziren konfiskazioaren inguruko neurriak.

Dalla Chiesa hedatzen ari zen fenomeno mafiosoari aurre egiteko Erromatik bidalitako ispektore bat zen. Ikerketa asko aurrera eramaten hasi zen, irlako hainbat sare kriminal geldituz. Horietako baten barruan Giuseppe Impastato mafiosoaren testigantza lortu zuen. Impastato Garaiko Mafiaren aurka egin zuen kide bakarra izan zen. Honek hainbat salaketa egin ondoren Mafiak hil egin zuen, 1978. urtean. Legegile askoren ustean, horrekin argi geratu zen lekukoei eskaintzen zieten babesa ez zela nahikoa.¹⁰

3. Fasea: Mafiaren Aurkako Gerraren Pizkundea (1980-gaur egun)

80.hamarkadan, 1981etik 1983ra Italian eginiko hilketa kopurua ikusita, Mafiaren Aurkako Mugimendua berpiztu egin zen. Izan ere, Palermoko ispetorea zen Dalla Chiesaren hilketarekin Mafiak edozein pertsona hiltzeko prest zegoela erakutsi

⁹ CARLO MARINO, G.: *Globalmafia. Manifesto per un'internazionalizzazione antimafia*. Bompiani, Milano, 2011, 234. orrialdea

¹⁰ LUPPO, S.: *Storia Della Mafia*. Donzelli Virgoletti, Erroma, 2004, 82. orrialdea eta hurrengoak.

zuen.¹¹

Horrela, ehundaka manifestazio eta hamarnaka erakunde antolatu ziren. Lehenengoa, 1980an, Mafiaren Aurkako Emakumeen Erakundea. Lau urte geroago, Impastato Dokumentazio Zentroak mugituta, Coordinamendu Antimafioso deitu zenaren pean bildu zirenak. Hala ere, proiektu honek ez zituen manifestazio gutxi batzuk baino antolatu.

Bestalde, Siziliako Ekialdean, non delitugile arruntak erakunde mafiosoen errituak imitatu nahi zituzten, zerga iraultzailearen aurkako erakunde indartsuak jaio ziren.

Hala ere, Palermon, Libero Grassi ehungilea 1991.urtean zerga hau ordaintzeari uko egiteagatik hil zutenetik ere ez da lortu denden nagusien erakunde bat osatzea.¹²

Giovanni Falcone eta Paolo Borsellino mafiaren aurkako epaileen hilketen ostean, 1992.urtean, esntu zen Palermoko gizartea.

Momentu hartan sortu ziren kolektiboen lanaren fruitua 1996.urtean onartu zen Konfiskatutako Ondasunen Legea da, 1995.urtean sortutako Libera Erakundearen sinaduren bilketari esker.¹³

Lege honek aktibitate mafiosoetan erabili diren ondasunak helburu sozialak dituzten kooperatiba eta bolondresen erakundeetara gidatzen ditu. Lege honi esker, mafiaren eraginetik kanpoko ekonomia osasuntsu bat eratzen hasi da.

Gainera, mafiosoen zeinbait eraikin Palermoko biztanle xumeentzat egokitu dira.

¹¹ DICKIE, J.: *Cosa Nostra: Historia de la Mafia Siciliana*, Debate, Madril, 2006, 210.orrialdea.

¹² DICKIE, J.: *Cosa Nostra: Historia de la Mafia Siciliana*, Debate, Madril, 2006, 111.orrialdea.

¹³ LUPPO, S.: *Storia Della Mafia*. Donzelli Virgoletti, Erroma, 2004, 67. orrialdea eta hurrengoak.

III.MAFIAREN KODEA

1988. urtean Mafiaren Kodea aurkitu egin zuten. Bertan, 17 artikuluetan, kideen betebeharrak, eskubide eta zigorrak zerrendatzen ziren.¹⁴

Mafiak ere bere norma juridikoa dauka.

- Instituzionala da. Potere zentral batetik dator.
- Heteronomoa da. Klan ezberdinen interesak babesten ditu.
- Aldakorra da. Kiderik garrantzitsuenak alda dezakete.
- Zigor bat dauka.

Ezaugarri bereizgarri hauek direla eta, Italiar Kode Penalean tratamendu berezi bat eman diote, “elkarketa mafioso” ohiko elkarketa kriminaletik bereiziz, 416 Bisgarren artikuluan.¹⁵

Izan ere, mafiaren parte direnak elkartze loturak ematen duen intimidazio indarraz aprobetxatzen dira. Honen ondorioz, menperaketa eta omertà (estalketa) errazten dira.

Modu honetan, parte hartzaileek delituak egitean, modu zuzenean edo zeharkakoan aktibitate ekonomiko, kontzesio, baimen, kontratazio eta zerbitzu publikoak lortzea, berarentzako edota besteentzako onurak lortzea edota bozkapen demokratikoak oztopatzea lortzen dute.¹⁶

IV.DELITU MAFIOSOA

Horrela, asoziazio mafiosoaren delitua Jurisprudenziak sortu zuen, 110.artikuluak adierazten duen elkarketa kriminalari aipatu diren ezaugarriak gehituz, 3 sententzien ondorioz¹⁷:

¹⁴ BATTISTA, F.M.: *La Tracciabilità dei Flussi Finanziari ed Il Codice Antimafia*. CEL Editrice, Erroma, 2011, 145.orrialdea.

¹⁵ MAJANI, L.: *Commento al Codice Penale Italiano*. Italy, Erroma, 2012. 93. orrialdea.

¹⁶ CIAN, G.: *Commenti al Codice Civile*. CEDAM, Erroma, 2016, 92.orrialdea.

¹⁷ MAJANI, L.: *Commento al Codice Penale Italiano*. Italy, Erroma, 2012, 105. orrialdea.

-DEMITRY KASUA (Kasazio Italiarra, 1994ko urriak 5, 16.a): “kanpoko kidea” delitu mafiosoetan sortutako larrialdi kasuetan edonolako laguntza ematen duen pertsona bezala definitu zen.

-CARNEVALE KASUA: Kausazko erlazioaren kalitatea eta honek asoziazio mafiosoaren indarketa eta kontserbatzioarekiko duen eragina baloratzearen beharra adierazi zuen.¹⁸

-MANNINO KASUA: Kanpoko kideak egindako gertakariaren eta delituaren arteko balioztapena *ex post* egitea zehaztu zuena.¹⁹

-CONTRADA KASUA: “Intervento Cedu” (Strasburgoko Korteak): Italia kondenatzen du.²⁰

Kasu hauek guztiek Kode Penal Italiarreko 416bis.artikuluak eragina izan zuten, delitu mafiosoko elkarteak zigortuz. Artikulu horrek 416.a osatzen du. Honek zera dio: “Bi pertsona edo gehiagok delituak egiteko helburuarekin taldekatzen badira, asoziazio hori osatu edo bultzatu dutenek 3 urtetik 7 urterako kartzelaldia jasango dute, eta parte hartzaileek 3 eta 5 urte bitartekora.”²¹

Aldiz, 416bis.ak bestelako kutsu bat dauka: Izan ere, ezin dugu ahaztu asoziazio mafiosoak intimidazioa erabiltzen duela modu zuzen edo zeharkakoan edonolako etekinak ateratzeko, hala nola, aktibitate ekonomikoetan, kontsesioetan, baimenetan, zerbitzu publikoetan, partaideentzako abaintail bidegabeak lortzeko...

Gainera, 416bis. artikuluak ere arazo larri bati egiten dio erreferentzia: hauteskundetan egiten diren iruzurrei. Horrela, bozkatzeko eskubidea oztopatzen dituzten ekintzak ere zigortzen dira.

Artikuluaren elementuak

Elementu objektiboak honakoak dira:

¹⁸ CALVI, M.: *Figure di una battaglia: documenti e riflessioni sulla mafia dopo l'assassinio di G. Falcone e P. Borsellino*, Dedalo, Erroma, 1992, 78. orrialdea.

¹⁹ BOLZONI, A.: *La giustizia è cosa nostra*, Mondadori, Milano, 1995, 43. orrialdea.

²⁰ AMANTEA, V.: *Il caso Contrada: l'interpretazione della Corte EDU era prevedibile?*, Ordines, Erroma, 2016.

²¹ *Codice Penale Italiano*

1.- Antolakuntza

2.- Ekintza kriminalak.

Elementu subjektiboak, aldiz, hurrengoak dira:

1.- Parte hartzaileak taldeko estruktura organizatiboan sartzeko helburu eta konszientzia dauka.

2.- Ekintza kriminal bat aurrera eraman nahi du.

Aztertutako artikulua aplikatzea oso zaila da batzuetan. Izan ere, zenbait kasutan “zonalde grisa” deitutakoan murgilduta egoten dira kanpoko kideak (familia mafiosoetatik kanpoko laguntzaileak). Mehatxatuta zerga iraultzailearen bidez mafiari dirua ematen dieten saltzaileak, botoen ordezkariak konkurtso publikoak erraztu egiten dituzten politikariak eta faboreen bila dabiltzan bitartean sententzia onuragarriak sinatzen dituzten epaileak zonalde horretan egongo lirateke, baina Carnevale eta Mannino Kasuen ondorioz bakoitzak izan duen erantzukizuna ezberdindu daiteke.²²

Izan ere, Mafiak Estatuaren boterea eskuratu nahi du, honek hiritarren artean duen lekuan ordezkatzuz. Nekazaritza Iraultza Siziliarratik zonalde hura Estatuaren laguntzen kanpo sentitu da eta hiritarrak honek eskain ditzazkeen baliabideak Familien bitartez lortzen saiatu dira.

Horrela, Mafiak hiritarren artean zuen, eta oraindik duen, entzutea oso garrantzitsua izan da bere hedapenerako. Hasiera batean nekazal herrietako fenomenoak zena gaur egun hiri garrantzitsu eta sektore ekonomiko guztietara hedatu da.

V.LEKUKOEN GARRANTZIA

Fenomeno mafiosoari aurre egiteko lekukoen aitorpenak oso garrantzitsuak dira, baina zer nolako babesa daukate? Nola bultzatzen du Estatuak hiritarren kooperazioa?

²² AMADORE, N.: *La Zona Grigia, Professionisti al servizio della Mafia*. Nino Amadore, Erroma, 2011. 10.orrialdea eta hurrengoak.

Gaur egun, hau L.82/1991 Lege-Dekretuak arautzen du. Horrela, bi kooperazio mota bereizten dira: Klan baten parte hartzaileek egiten dutena eta Mafiaren dinamikatik kanpoko pertsonak egiten dutena.²³

Lehenengo kasuan, Lege-Dekretu honek bereziki pertsona horren familia babestu nahi du. Hala ere, pertsona horrek izan dezakeen zigorra zehazterako orduan oso kontutan hartzen da.

Bigarrenean, aitortza eman duen pertsona eta bere familia isolatu egiten dituzte.

Pertsona honen aitorpenak direla eta bere bizitza arriskuan izan zezaketen guztiei ere protekzio hau luzatzen zaie.

Edozein modutan ere, pertsona hauek berehala Estatupeko babes sisteman sartu eta prozesu mafioso zehatz hori bukatu harte isolamenduan sartzen dira. Edonola, Estatuak ere laguntza ekonomikoa ematen die.

Babespen fisiko hutsetik aparte, lege honek tutoretza, asistentzia eta sozializazio neurriak ere kontuan hartzen ditu.

Horrela, hiru organo koordinatzen dira²⁴:

-Epaileek babes programaren proposamena luzatzen dute.

-Komisio zentrala erabakitzeke boterea duen organo politiko-administratiboa da. Neurri zehatzak erabakitzen ditu.

-Protekzio Zerbitzu Zentralean babespenean eta gizarteratze programetan parte hartzen duten poliziakideak bere gain hartzen ditu.

Komisio Zentralak Barne Arazoetako Ministerioko idazkariordea du buru. 2 epaile eta 5 funtzionariok osatzen dute, Mafiaren inguruan lan egin dutenen artean aukeratuak, antolakuntza kriminalaren inguruko informazio eguneratua dutelarik. (art. 10.2bis, d.l. 8/91).

Komisio honek gehiengo batez hartzen ditu erabakiak, betiere 5 badira.

²³ L.82/1991 Lege-Dekretua

²⁴ L.82/1991 Lege-Dekretua

Berdinketa baldin badago, presidentearen iritzia balio handiagoa izango du (art.13.1, d.l. 8/91). Erabaki egokiena hartzeko, Komisioak Estatuko edozein erakunderi edozein dokumentu eska diezaioke, egoeraren arriskua zehazteko balio baldin badu (art.13. 2 eta 3, d.l. 8/91).

Testigantzak egoera oso arriskutsu bat eragin baldin badu, non lekukoaren bizitza eta bere ingurukoena arriskuan dagoen, behin betiko proposamena hartu baino lehen Komisioak behin behineko neurriak har ditzake, erabakiaren egunetik 180.aren arte iraungo dutenak (art.13.2, d.l. 8/91).

Neurri hauek, normalean bideozaintzan eta bizkarzainen babesean, etxe-aldaketan eta diru-laguntzetan oinarritzen dira.

Hartutako erabakia egokia ez balitz, Komisioak protekzio programa berezi bat agindu dezake (art.13. 5-11, d.l. 8/91). Programa honek, lehenengo momentuan, sorospen sozial eta ekonomikoa du helburu. Adibidez, herrialde aldaketa gertatzen bada, etxebizitza eta lanpostuak bilatzea.

Neurri ekonomiko guztiak baliabide nahiko ez dituzten lekukoentzat bideratzen dira, bestela ere, Estatuak etxe aldaketak sortutako gastuak, alokairua, laguntza medikoak (betiere egitura publikoetara jotzea ezinezkoa baldin bada) eta lagunza juridikoa ordaintzen ditu.

Bestalde, 9.5. artikulua dioen bezala, lekuko baten familia izateak ez du babes honen aplikazio automatikorako eskubidea lortzen; bakarrik “elkarbizitza erregularra” baldin badute.

Erabakia hartu zenetik urte betera (neurriaren iraupena zehaztu bada, hau ezin da 6 hilabete baino gutxiagokoa izan, ezta 5 urte baino gehiagokoa ere), Komisioak hura berritzea edo ez zehaztu behar du (art.13 *quater*.3 d.l. n.8/91).

Modu honetan, Dekretuak neurriaren ezaugarriak bi modutan aztertzen ditu²⁵:

-Modu funtzionala: lekukoaren portaera eta bizitzen duen arriskua kontuan

²⁵ L.82/1991 Lege-Dekretua

hartuz.

-Modu disziplinarra: d.l. 8/91ko 12. artikuluan agertutako betebeharrak bete diren edo ez aztertuz.

Izan ere, azken artikulua honek lekukoei ekintza ezberdinetara behartzen die:

- a) Zehaztutako segurtasun neurriak jarraitzera.
- b) Galdeketara agertzera.
- c) Haien neurri zehatzean adierazitako betebeharrak betetzera.
- d) Prozesuko informazioa gordetzera.
- e) Jabe diren ondasun guztien aitortza egitera.

Horrela, ezeztatze funtzionala fakultatiboa den bitartean, disziplinarra automatikoa izan daiteke, lekukoak egindako ekintzen larritasuna kontutan izanda.

Modu honetan, Komisioak ezeztatze funtzionala hainbat arrazoi direla eta aurrera eraman dezake²⁶:

- Delitua bete delako.
- Neurriak ukatu dituelako.
- Lan aukera egokiei ezetz esateagatik.
- Urrundu den lekura bere kabuz itzuli delako.

Hala ere, ohiko legeekin ezin dakioke hainbeste sailetan dagoen fenomeno ekonomiko eta soziologiko honi aurre egin.

Lehenik eta behin, marko europarren asoziazio mafiosoaren aurkako delitua definitu beharko liteke, Italian bakarrik existitzen delako.

Gainera, oso garrantzitsua da Capo-ak atxilotuak direnean kartzelatik haien eginkizunak etetzea. Horrela, aipatutako 41bis. artikulua inposatzen duen 'kartzelaldi

²⁶L.82/1991 Lege-Dekretuko 12.artikulua.

gogorra’’ European zehar zabaldu beharko liteke. Ideia honek, izenak konfusiora eraman ahal baldin badu ere, ez dago Giza eskubideen aurka, pertsona hori zelda isolatu batean egongo dela esan nahi du, beste presoekin kontakturik izan gabe.²⁷

Honek, Klan-eko buru den horri sinesgarritasuna eta boterea kenduko dio, betiere, bere ondasunen desjabetzea ematen bada ere. Horrela, bere familiak ezingo du aktibitatearekin jarraitu edota kartzelatik aterata ezingo du bere erreinua berreraiki.

Hala ere, Italian ezarri den neurririk eraginkorrenetako bat Mafiaren Aurkako Fiskalia Nazionalea da. Hau, Francesco Puleio Fiskalaren ideia izanik, ikerketa guztiak koordinatzen ditu.²⁸

Horrela, honi esker, poliziek edota epaileek bideokonferentzia erabiliz lekuko, justizia kolaboratzaile eta delitu konexoetatik akusatuak izan diren pertsonen deklarazioak atera diezaiekete, haien segurtasuna arriskatu gabe.²⁹

Gainera, aurretiazko ikerketek gutxienez 12 hilabete iraun dezakete, bi urtetara luzatu daitezkeenak. Hala ere, interzeptazio telefonikoen marjina handiagoa izan daiteke.

Luzapen hau delitu ezberdinak saihesteko ezarri zen, hala nola, garbiketa (648bis.artikulua), ilizituki lortutako diruaren erabilpena (648ter. artikulua).

Neurri hauek, 399/94. Dekretu Legislatiboak bere 12.artikuluaren ezarri duen desjabetzearekin indartzen da, hala nola 203/2001. Dekretu Legislatiboak ezartzen duen pertsona juridikoen izenean haien onuran egindako ekintzen erantzukizunarekin.

VI.ONDASUNEN KONFISKAKETA

Konfiskaketa, Italiako Kode Penalean, 240.artikuluaren agertzen da. Borondatezkoa (delitua aurrera eramateko beharrezkoak diren gauzak, edota delituari esker lortu direnak) edo nahitaezkoa ezartzen du (produktu horien “prezioa”).

²⁷ DEFILIPPI C.: *L'art. 41 bis Ord. Pen. e le garanzie del detenuto*, G. Giappichelli Editore, Torino, 2007, 281.orrialdea

²⁸ MALAGNINO, M.E.: *Il Codice Antimafia*. G.Gappichelli, Torino, 2011, 68.orrialdea.

²⁹ Codice Penalaren 147bis.artikulua

Hala ere, ezberdintasun honek mugak ditu. Izan ere, ez da erreza onura eta prezioaren arteko ezberdintasuna aurkitzea (eta beraz, borondatezkoa edota nahitaezkoa den desjabetzearen arteko ezberdintasuna aurkitzea). Gainera, oso zaila da jakitea ze objektu diren beharrezkoak delitua egiteko, hala nola, zeintzuk irabazi diren egindako delituarekin.

Hori dela eta, 306/92. Legearekin, 12^{sexties}. artikulua ezarri zen.

Modalitate hau, 416bis. artikuluko delituagatik eta bestelako delitu grabeengatik aplikatzen da. Pertsona horrek, jabea izanik, ondasun bat nondik datorren justifikatu ezin duenean ematen da.

Beraz, ikusten den bezala, aitorturiko sarreraren eta aktiboen balorearen arteko ezberdintasuna nabarmentzen da. Neurri penal bat da, kondena baten ondorioa. Beraz, ez da beharrezkoa zilegi ez den jatorria duen origen ilizituko ebidentzia zirkunstantziala.

Kondizio subjektiboa, aldiz, lehenago aurreikusitako delituekiko portaeraren suszeptibilitatea da.

Azkenik, ezin denean ondasun, diru edota benefizioak konfiskatu, baliokidearen konfiskazioa egin daiteke.³⁰

Bestalde, dekomisoa ondorio berdintsuak dituen prozesua da. Hala ere, funtsean, seguritate neurrietan eta zigorretan ezberdintzen da:

Epaileak konfiskazioa aurrera eramaten du prozedimendu administratibo bati jarraituz. Dena den, prozedura hau sozialki arriskutsuak ez direnekin egiten da. Bestela kartzela zigorra jasoko lukete.

Beraz, hainbat baldintza subjektibo daudela esan daiteke:

-Pertsona baten suszeptibilitatea:

-Arrisku kualifikatua.

³⁰ 12.^{sexties} artikulua, 2b.paragrafoa

-Arrisku arrunta.

-Orokorrean baloratutako pertsona horren arrisku soziala.

-Arriskuaren garrantzi zehatza, ez abstraktua, neurri prebentiboa aplikatu behar denean.

Baldintza objektiboak, aldiz, hurrengoak dira:

-Pertsona horrek ondasunarekiko duen erabilgarritasuna (zuzena edo zeharkakoa). Disponibilitate hau modu sustantzial batean ulertu behar da, eta frogatu behar da. Ez da beharrezkoa ondasuna pertsona horrena dela frogatzea, baizik eta haren erabilpena kontrolatzen duela.

-Aktiboen balorean eta deklaraturako errentaren arteko desproporzioa frogatzea.

Gainera, ondasunak aktibitate ilegal bati esker lortu edota berrerabili direla frogatu daiteke, 2000.urteko abenduaren 15eko Nazio Batuen Erakundearen Konbentzioan eman ziren neurrien kontura, Nazioarteko Delinkuentzia Organizatuaren aurka.

Horrela, Konbentzio honi esker ikerketa teknika berriak sortu ziren, hala nola, herrialde ezberdinek elkarrekin egiten dituztenak (19. artikulua), bereziak diren ikerketa teknikoak (20. artikulua), kooperazio poliziala (19. artikulua), organizatua den delinkuenziaren aurka egiteko datuen bilketa, truke eta azterketa (16. artikulua), kondenatuak izan diren pertsonen leku-aldaketa (17. artikulua) kartzelatik delituak egiten jarraitu ez dezaten...

VII.PALERMOKO PROTOKOLOAK

2000.urtean non eta Palermon egindako Transnazonala den Delitugintza Antolatuaren aurkako Hitzarmenean Nazio Batuen Erakundeak Palermoko Protokoloak (Pertsonen, eta bereziki Emakumeen eta Haurren Salerosketa Saihestu, Desagerrarazi eta Zehatzeko, Lehorreko, Itsasoko zein Aireko Migratzaileen Legez Kontrak

Trafikoaren aurkako Protokoloak osatzen dute antolatutako delitugintza transnazionalaren aurkakoa eta Armen Fabrikazio eta Trafiko Ilegalaren aurkakoa) deitutako tratatu multinaturala sortu zuen.

Gaur egun, hiru Protokolo horiek nazioarteko legedian Pertsonen Salerosketaren eta Armen Trafiko Ilegalaren aurka egiteko oinarria dira. Hitzarmena eta Protokoloak Droga eta Delituen aurkako Nazio Batuen Erakundearen Bulegoaren menpe daude. Hitzarmenak 2003. urteko irailaren 29an indarrean sartu zen eta 2008. urteko urriaren seian 147 herrialde atxikituta zituen.

Espainiak 2003. urtean berretsi zituen Palermoko Protokoloak, beraz, neurri hauek errespetatu eta betetzera behartuta dago.

Lehendabiziko Protokoloak, Personen, eta bereziki, Emakumeen eta Haurren Salerosketa Saihestu, Desagerrarazi eta Zehazteko Protokoloak, delitu hau honela definitzen du:

“pertsonak erakartzea, garraiatzea, lekuz aldatzea, hartzea edo jasotzea, mehatxatuz edo indarkeria edo derrigortzeko beste modu batzuk, bahiketa, iruzurra, engainua, botere-abusua edo kalteberatasun-egoera erabiliz, edo ordainketak edo onurak emanez edo jasoz beste pertsona bat mendean duen pertsona baten baimena lortzeko, esplotazioko helburuekin. Esplotazioak, gutxienez, prostituziotik eta sexu-esplotazioko beste modu batzuetatik, lan edo zerbitzu behartuetatik, esklabotzatik edo antzeko jardunetatik, zortasunetik eta organoen erauzketatik eratorritakoa biltzen du”.³¹

Giza Salerosketa nazioartean zorrotz kondenatzen da, Protokolo honetaz gain, “Gizakien salerosketaren kontrako borrokari buruzko Europako Kontseiluaren

³¹ CEAR-EUSKADI: *Genero-arrazoiengatiko jazarpena eta asilo eskubidea: testuinguru globaletik tokiko konpromisora. Espainiako asilo-sistema, emakumeen eta lesbianen, gayen, bisexualen eta transexualen giza eskubideen urraketa dagokionez*. Errefuxiatuen Laguntzarako Batzordea, Bilbo, 2009.

Hitzarmenarena” nabarmenduz. Izan ere, giza eskubideen aurka modu gogorrez egiten duen delitua delako.³²

Horrela, Giza Salerosketak ez ditu bakarrik giza bizitza, askatasuna eta duintasuna baldintzatzen, baita pertsonen lan-eskubideak ere. Normalean, salerosketa hau prostituzioa edota haur-armadak bultzatzeko erabiltzen da eta. Beraz, normalean nazioz haraindiko egiten da, horregatik Protokoloak nazioarteko kooperazioa bultzatzen dituen tresna eta Komisioak osatzen ditu.

Aipatu den bezala, gainera, salerosketa sarea desagiteaz gain Protokolo honek biktimen babesa bermatzea du helburu. Horrela, asilo-eskubidea oso garrantzitsua da, nahiz eta, normala den bezala, hura lortzeko baldintza asko bete behar diren.

Hala eta guztiz ere, Protokoloak biktimek bizi duten arriskua konpentsatu nahi du. Aipatutako Mafia Italiarren Lekukoak Babesteko Legean oinarrituta, salerosketa sarea desagiteko biktimen aitorenak ezinbestekoak direla kontuan hartu eta hauek errepresioak jasan ez ditzaten identitate berriak emateko sistema ere osatuta dago.

Normalean, Europara etorritako salerosketako biktimek lehenengo Estatu horretan sare horren biktima izan dira, beraz, herrialde europar horretara itzularaziz pertsona horiek mehatxupearantz jartzea besterik ez zen lortuko.

Horrela, 2008. urtean Europako Hitzarmen bat berretsi zen, non biktimek Europako edozein estatutan babesa lortzeko eskubidea bermatzen zen.

Espanian, “Sexu Esplotazioko Helbururako Pertsonen Salerosketaren Aurkako Plan Nazionala”-k ere gauza bera arautzen du.

Egia da esparru honetan aurrerapauso handiak eman direla, baina hala eta guztiz ere, gai honetan sartuta dauden kolektiboek laguntza psikologikoa eta identitate berriak ez ezik, biktimek lan duinak lor ditzaten neurriak defendatzen dituzte.³³

Nolanahi ere, defentsa hori sakondu egin behar da biktimen giza eskubideak babesteko ikuspegitik, eta salerosketaren biktima izan direnen egoera berezia eta

³² EUROPAKO KONTZEILUA (2005): *Convenio del Consejo de Europa sobre la lucha contra la trata de seres humanos*. Europako Kontseiluaren Tratatuaren Seriea, 197. zk., Varsovia, 2005eko maiatzaren 16°.

³³ GARCÍA, S.: *Poblaciones mercancía: tráfico y trata de mujeres en España*. Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioa, Madril, 2010.

sentibera kontuan hartuko duen asiloa eskatzeko prozesua ahalbidetuko duten konponbideak bilatu behar dira.

Barne-trafikoaren kriminalizazioa antolatutako delitugintza transnazionalaren aurkako Nazio Batuen Konbentzioaren 34. artikuluko 2. paragrafoan oinarritzen da. Bertan aurreikusten da legediak ez duela jaso behar delinkuentziaren izaera transnazionalari edo antolatutako delitu-talde baten presentziari buruzko elementurik barneko delituen xedapenetan.

Antolatutako delitugintza transnazionalaren aurkako Nazio Batuen Konbentzioak printzipio hau ezartzen du: estatu kideek delituaren izaera transnazionalaren nolabaiteko maila jaso behar dute.

Gomendio hauek Europako Batzordeko Justizia eta Barne Arazoetarako Kontseiluak 2007ko azaroan hartu zituen.³⁴

VIII.DIRUZURIKETA

Ameriketako Estatu Batuetako (AEB) Altxortegi Sailak (U.S. Department of the Treasury) honakoa dio: “Kriminalek, organizazio terroristak barne, finantza eragiketen bidez jarduera ez zilegietan lorturiko irabazien jatorria ezkutatzea dute helburu. Finantza eragiketa hauetan burutzen da zuritzea. Diru zuritzeak delitu kriminal gehiago egotea errazten du eta, finantza sistemaren integritatea mehatxatzen du”.³⁵

GAFI (FATF, Financial Action Task on Money Laundering) 1989an zazpi herrialde industrializatuenek sorturiko erakunde internazionala da eta diru zuritzearen inguruan ondorengo kontzeptua ematen du: “Jabetzaren jatorrian delitu kriminala dagoela jabetzen den orok, jabetza transferitzen edo bihurtzen badu, dirua zuritzen ari

³⁴ *Recommendations on identification and referral to services of victims of trafficking in human beings.*

³⁵ SORRAZU ARESTI, L.: *Diru zuritzea eta bere prebentzioa: Erakunde finantzarioak*. Donostiako Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola. Gradu Amaierako Lana. 2015.

dela kontsideratuko da. Gainera, dirua zuritzen ibiltzearen ondorio juridikoak saihesten laguntzea ere delitutzat hartuko da”.³⁶

Italiako Kode Penalak diru zuritzea arautzearen helburua, honen jatorrian dagoen delituaren errentagarritasun ekonomikoa gabetzea da. Jarraian aipatuko den moduan, zigorrak ezartzen dizkio bai diru zuritzearen aurretik buruturiko delituari eta baita diru zuritzeari berari ere.

Norberak edo hirugarren batek jatorrian delitu bat duen jardueratik lorturiko ondasunak eskuratu, hauen jabe izan, erabili, bihurtu edo transmititzen duenak, edo eta ondasun hauen jatorri ez-zilegia ezkutatzen duenak, edo horretan laguntzen duen ororen egintzek ondorio legalak izango dituzte.

Doktrinari dagokionez, gehiengoa bat dator diru zuritzearen definizioarekin. Adibidez Diez Ripollés-ek honakoa dio: “Jarduera ez zilegietatik lorturiko irabaziak ekonomian eta finantza sisteman legalki sartzea helburu duten prozesuak dira”.

Gómez Iniestak “jatorri ez zilegiko kapitala ezkutatu, ordezkatu, transformatu edo zirkuitu ekonomiko-finanzariora itxura legalarekin itzultzen duten operazioak. Delituaren objektua diru efektiboa nahiz ondasunak izan daitezke, higigarri zein higiezinak”.

Baliabideen existentzia, jatorri ez-zilegia edo erabilera disimulatzea da diru zikinaren zuritzea, modu zilegian eskuratu zirela erakusteko helburuarekin. Ekonomia legalean diru hori sartzea da, legaltasun itxura emanez. Dirua zuritzen laguntzen duena, nahiz eta delitua ez burutu, dirua zuritzen ari da.³⁷

³⁶ SORRAZU ARESTI, L.: *Diru zuritzea eta bere prebentzioa: Erakunde finantzarioak*. Donostiako Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola. Gradu Amaierako Lana. 2015.

³⁷ SORRAZU ARESTI, L.: *Diru zuritzea eta bere prebentzioa: Erakunde finantzarioak*. Donostiako Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola. Gradu Amaierako Lana. 2015.

IX.EUOPAR PARLAMENTUKO ERREGISTRO ZENTRALA

2014. urtean, Europar Parlamentuak akzio edota fondo fiduziarioekin lan egiten zuten erakundeen jabe efektiboen erregistro zentrala egiteko erabakia hartu zuen.³⁸

Erregistro hau, non titularraren izena, jaiotze-data, nazionalitatea eta bestelako datuak agertzen diren, edozein hiritarren esku dago, betiere gai honetan interes legitimo bat duela erakusten badu, adibidez, ikerketa bat egiten ari den kazetari bat baldin bada. Erregistroko informazioa ukatzeko ezetza, ez ohikotzat hartuz, kasuz kasu baloratuko da. Horretaz aparte, agintariek besterik gabe kontsulta egiteko eskubidea izango dute. Bestalde, bankuei dagokienez, bezeroei buruzko konprobazioak egin nahi dituztenean, tasa administratibo bat ordaindu beharko dute. (5.artikulua)

Neurri honek ere Mafiak politikan duen eragina murriztu nahi du. Izan ere, erregistro honi esker politikarien edota haien familiaren dirutzaren jatorria jakin daiteke.

Honi esker, FATF/GAFI-a praktikoagoa izango da eta terrorismoaren finantzaketa ere saihestu daiteke (41. artikulua).

Modu berdinean zigortuko da ondasunen edo ondasun hauen eskubideen jatorria, izaera, kokalekua, helmuga, mugimendu edo jabetza ezkutatzea; jakinaren gainean egonik hauen jatorria aurreko atal batean azalduriko delitu baten dagoela, edo hauetako egintza baten parte-hartzean.

Gainera, ondasunak atzerrian buruturiko delitu batetik badatoz, edo aurreko ataletan aipaturiko egintzak atzerrian burutu ezker, erruduna berdin-berdin zigortzen jarraituko da (32.artikulua).

Diru zuriketa, beraz, diru zikina, delitu batetik lortutako dirua, garbitzea da. Diru kantitate hori zuritzeak berak osatzen duen delituaz gain, atzetik datorren beste delitu bati lotuta dago. Gaur egungo Mafia Italiarraren arazorik larrienetakoa da hau, iraganean baino diru kantitate gehiagorekin jokatzen baitu.

³⁸ 2015.urteko 2015/849. Europar Direktiba

Zein da haien harremana?

Doktrina zein jurisprudentzia ez dira bat etorri azken urteetan diru zuritze delituak eta delitu aurrekariak, biak pertsona berdinak burutzen dituenaren kasuan, delitu independenteak izan beharko luketen edo ez erabakitzean.

Batzuek uste dute auto-diru-zuritzeak, hau da, jarduera ez zilegia eta diru zuritzea pertsona berak burutzea, ez duela zuzenbideko “non bis in ídem” printzipioa betetzen. Printzipio honen arabera, egitate beragatik ezin da bi aldiz zigortua izan.

Honela, adibide moduan jartzen da jatorri ez zilegiko funtsak egunerokotasunean erabiltzearen helburua ez dela ondasun hauek ezkutatzea ondoren legitimotasun itxurarekin sistema ekonomikoan sartzeko.

Beraz, doktrina ez dago bateratua eta oraindik ikusteko dago zein ildo nagusituko den.

Diru zuritzea egoteko, ondasunen jatorrian delitu bat egon behar dela aipatzen da, baina Ogasunari iruzur eginiko delitutzat har ahal daiteke?

Galdera honi erantzuteko bi ikuspuntu daude:

Autore batzuk diote iruzurra ezin daitekeela diru zuritzearen aurretik gertatzen den delitutzat kontsideratu, ez baitu bere ondarea handitzen iruzurrarekin.

Beste autore batzuek, aldiz, delitu fiskala diru zuritze delituaren aurretik gertatzen den delitua dela diote. Delitua existitzen dela diote, eta ondorioz diru zuritze delitua ere egon daitekeela.

Horrela, arau-hauste administratiboa eta delitu bereizketa egin dezakegu:

Zuritu behar diren ondasunen jatorriak delitu bat izan behar du. Horregatik diru zikina garbitzen da, eta ez beltza. Diru zikina delitu batetik dator. Beltza, aldiz, ezkutuan mantentzen dena da.³⁹

³⁹ SORRAZU ARESTI, L.: *Diru zuritzea eta bere prebentzioa: Erakunde finantzarioak*. Donostiako Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola. Gradu Amaierako Lana. 2015.

Diru zikina duenaren helburua, berau garbitzea izango da, zuri bihurtzea. Diru zikinarekin inolako susmorik sortu gabe zergak ordaintzean lortuko du diru zuritzaileak bere helburua.

Diru zikinaren jatorrian jarduera ez zilegia dago. Diru beltzaren jatorrian, aldiz, dagoen jarduera zilegia da, baina berau Ogasunari ezkutatzen zaio.

Diru beltzaren kasuan, administrazioari ezkutatzen zaionez ez dira zergak ordaintzen eta, ondorioz, beltza da.

Mafia Italiarrak jarduera deliktiboetan lortzen du haren diru-sarrera, horregatik, jatorri deliktiboa duten ondasun eta aktiboei legezkotasun edo legitimotasun itxura ematea helburu duten mekanismo eta prozedurak erabiltzen ditu, hala nola, konkurtso-publikoetan parte hartzea.

Zorionez (edo zoritxarrez), droga trafikoa nazioarteko mailan oso delitu errepikaria izan da organizazio kriminaletan. Beraz, delitu honi aurre egiteko proposamenak bultzatu egin dira. Munduko zazpi herrialde industrializatuenak⁴⁰ 80ko hamarkadatik aurrera neurri mota hauek hartzen hasi zen, Ronald Reagan-en eskutik bereziki.

Delituaren prebentzioa

Hori dela eta, 1988ko Vienako Hitzarmena, 1990eko Estrasburgoko Hitzarmenak eta Europar Batasuneko 91/308CEE Zuzentarauak onartu izan dira. Gorputz legal hauek guztiek parte hartu zuten lurraldeetako legedietan isla izan dute, bai droga trafikoan baita diru zuritzean ere.

Baina bide penalaz gain berebiziko garrantzia izan zuten eta duten erakundeak sortu ziren, erdi-pribatuak izango direnak, prebentzio alorra sustatuko dutenak.

1989an GAFI sortu zen, G7-k eta Europako Batzordeak sortu zuten nazioarteko erakundea. Diru zuritzea eta terrorismoaren finantziakzioa saihestea; eta nazioarteko

⁴⁰ Alemania, Erresuma Batua, Estatu Batuak, Frantzia, Italia, Japonia eta Kanada.

finantza sistemaren integritatea mantentzea da bere helburua. Hori lortzeko, gomendioak ematen ditu, hots, ez du izaera arauemailea. Beraz, beharrezko ikusten dituen politikak aurrera eramatea bultzatzen duen organoa da.

GAFIz gain beste hainbat nazioarteko erakundek diru zuritzearen inguruan hainbat testu eta deklarazio burutu zituzten: Nazio Batuen Erakundea (NBE), Nazioarteko Moneta Funtza (FMI), Munduko Bankua, Munduko Aduanen Erakundea eta Munduko Balore Higigarriko Batzordeen Erakundea.⁴¹

1988ko abenduaren 12ko Basileako Printzipioen Deklarazioa

Basileako Printzipioen Deklarazioa diru zuriketa saihesteko egin zen, G12a⁴² osatzen duten Banku Zentralen eskutik. Neurri honen eskutik, G12an kokatuta dauden bankuek jarraitu behar dituzten irizpideak definitzen dira, bereziki identifikazioari dagokionez.

Izan ere, diru zuriketa saihesteko bezeroen identifikazioa oso garrantzitsua da.

Pertsona fisikoen kasuan oso erreza da, baina organizazio kriminalek fiduziario edota pertsona juridikoak erabiltzen dituztenez, zaila da jabea zehazki nor den jakitea.

Deklarazio honen bidez, Bankuko kontuak eta segurtasun kutxen benetako titularra nor den jakiteko posiblea dena egingo dutela zehazten du.

Baina non dago muga? Entitate Finantziarioak susmoren bat duenean ahal bezain beste informazio biltzera behartuta daude.

Izan ere, Deklarazio honek bai erakundeek baita bezeroek ere lotzen ditu. Lehenengoen kasuan, bankuetako erantzuleak izango dira buruturiko jarduerak arau deontologiko eta erregulazioa betetzen dutela ziurtatuko dutenak. Gainera, administrazioak ere kontrolak burutuko ditu erakunde finantzarioetan.

⁴¹ ÁLVAREZ, D., (2007). *Manual de prevención del blanqueo de capitales*. Marcial Pons, Madrid, 2014 in SORRAZU ARESTI, L.: *Diru zuritzea eta bere prebentzioa: Erakunde finantzarioak*. Donostiako Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola. Gradu Amaierako Lana. 2015.

⁴² Alemania, Australia, Belgika, Kanada, Espainia, AEB, Frantzia, Italia, Japonia, Herbehereak, Erresuma Batua, Suezia eta Suitza.

Bezeroen kasua ezberdina da. Izan ere, batzuetan ezinezkoa da diruaren jatorria jarduera zilegi batetik datorren edo ez jakitea, edo hauek arau-hauste bat egin dutela ohartzea. Deklarazioak ez du besterik gaineratzen, beraz, erakunde finantzarioetako langileek arau-urratze kasu argi baten aurrean daudenean soilik hartuko dituzte neurriak.

Agintarien kooperazioa legeen betearaztean: herrialde baten mugen barnean burutzen diren operazioetan ordenamendu juridiko nazionala erabiliko da. Aldiz, nazioarteko transakzioetan ohikoa izaten da informazio elkar truke klausula jasotzea. Klausula honi jarraiki, kontratuari lotuta geratzen diren Estatuetak Administrazioek interesatzen zaien datu edo informazioa elkar trukatzeko dute.

Legeen betearazte prozesuan, bankuetako langileek paper garrantzitsua izango dutela aipatzen da atal honetan. Hauek diruaren jatorrian delitu zantzurik sumatuko balute, aholkularitza zerbitzuak eten beharko lituzkete, eta kontu korrontea ezeztatu.

X.1988KO ABENDUAREN 20KO VIENAKO NAZIO BATUEN HITZARMENA

Basileako Printzipioei gehitzeko, Nazio Batuen babespean “Sorgogarri eta Gai Psikotropikoen Trafiko Ez Zilegia” Hitzarmena sinatu zen.

Hitzarmen honekin, diru zuritzea narkotrafikoarekin lotzen da. Lehen aipatu den bezala, zuritu behar den dirua jatorri ilegala bat dauka. Beraz, oso egokia suertatzen da nazioarteko Hitzarmen batean bi delituak bateratzea, biak gizartea kaltetzen baitute.

Vienako hitzarmenaren helburua ilegalki lorturiko irabaziak “garbitzeko” orduan trabak jartzean datza. Horrela, etekin hori erabiltzea ezinezkoa suertatzen bada, hura sortu duen aktibitate deliktiboa moztu nahi da.

Hitzarmen honen arabera, diru zuritzea ondokoa da⁴³: Ondasun batzuen jatorrian Hitzarmenean tipifikatutako delitu bat dagoela jakinda, jatorri ilizitu hori jakinez, hauen bihurketa aurrera eramatea, edota bihurketan parte hartzea.

⁴³ Hitzarmeneko 3.1.b.I eta 3.1.b.II. artikulak.

Edota, ondasunen edo ondasun hauen eskubideen jatorria, izaera, kokalekua, helmuga, mugimendu edo jabetza ezkutatzea; jakinaren gainean egonik hauen jatorria hitzarmenean tipifikaturiko delitu batean dagoela.⁴⁴

XI.MAFIAREN AURKAKO LEGEAREN KODEA

Mafiaren Aurkako Legearen Kodea 2011.urteko irailaren 6an Dekretu Legislatibo baten ondorioz onartu zen, eta ordurako zeuden Mafiaren aurkako gorputz legalak pilatzen ditu.⁴⁵

Izan ere, XX.mendeko bigarren erdialdira arte ez zen fenomeno hau erregulatu izan.

Horrela, gorputz legal hauek izan ziren onartu zirenak:

- ‘‘Mafiaren Aurkako Disposizioen Legea’’-1965.urteko maiatzaren 31an onartuta.
- ‘‘Ondare-ondasunen inguruko Disposizioen Legea’’, 1982.urteko irailaren 13an onartuta. Honen bitartez Parlamentuan, Mafiaren aurkako Batzorde bat sortu zen.
- ‘‘Konfiskaturiko Ondasunak Kudeatzeko legea’’, 1996.urteko martxoaren 7an onartuta.⁴⁶

Gorputz legal hauen guztien armonizazioak Mafiaren Aurkako Legearen konpilazioa osatu zuen, horrela, arau prozesal, administratibo eta penal guztiak koordinatuta daude. 2011.urteko Kodea 2012. urteko abenduaren 24an aldatu zen, Intertzeptazioen Legea gehitzeko.⁴⁷

Intertzeptazioak, modu globalean ulertuta, judizialki edozein komunikazioren erabilpena da, bai idatziz baita ahoz ere. Senatu italiarrak Dekretu Legislatibo baten bidez onartu zuen aipatutako legea, 164 botorekin (25 Senatari Legearen kontra egon

⁴⁴ *Convención de las Naciones Unidas contra el tráfico ilícito de estupefacientes y sustancias sicotrópicas* in IRIARTE, J.L.: *Derecho Internacional Privado*. Lex Nova, Iruñea, 2016.

⁴⁵ 2011. Urteko irailak 6an aprobaturiko 159. Dekretu Legislatiboa.

⁴⁶ *Disposizioni in materia di gestione di beni sequestrati o confiscati. modifiche alla legge 31 maggio 1965, n. 575, e all'articolo 3 della legge 23 luglio 1991 n. 223.*

⁴⁷ ILLUMINATI G.: *La disciplina processuale delle intercettazioni*, Giuffrè, Milano, 1983, 84. orrialdea

ziren). Lege hau intimitatearen aurkakoa dela eztabaida daiteke, baina hala ere, hura proposatu zutenek interzeptazioek ikerketak modu azkarrean aurrera eramanez zitezkeela defendatu zuten.⁴⁸

Baina nola interzepta daiteke komunikazio bat? Baimena lortu duten poliziek bakarrik egin dezakete, ordenagailu edo telefono batean kokatzen den mekanismo baten bidez. Horrekin, gailu horretatik irten edo sartzen den edozein komunikazio beste aparailu batean bikoiztu daiteke, momentuan. Normala den bezala, poliziek behar duten baimenean interzeptazioak iraungo duen denbora tarteaz ezarri behar da. Gainera, delitu mafioso bat egin duen edota egin behar duen pertsona susmagarriekin bakarrik bidera daiteke.

Lege hau oso polemikoa izan zen, aipatu den bezala, pertsona batzuek askatasunaren kontra egiten duela mantentzen dutelako. Hala eta guztiz ere, iritzia publikoa Lege honen alde norabidetzeko Luca Palamara Magistratuen Asozio Nazionalaren Presidentearen hitzak oso garrantzitsuak izan ziren. Izan ere, bere iritziz interzeptazioek polizia eta polizia militarren aurkikuntzak zabaldu eta delituak saihestu ditzakete. Honek adierazpen askatasuna urritzea justifikatzen du, bestela ere, agintariek bere instrumentu guztiak ez lituzkeelako Mafiaren borrokan erabiliko, kriminaleei inpunitatea zabalduz.⁴⁹

Hala ere, lehendik ere 5 urteko zigorraldia baino gehiagoko delituetan ere erabili ahal zen, hala nola, Administrazio Publikoaren aurkako delituetan. Modu honetan, Lege honen ondorioz interzeptazioak edozein delitu asoziatibo mafiosoetan erabili ahal dira, betiere 75 egun pasa ezean. Egun horiek bukatzean, Tribunal Penal baten baimena lortuta beste 72 ordutan luza daiteke interzeptazioak aurrera eramateko aukera, betiere luzapen horrekin delitu bat saihestu baldin badaiteke edota delitugileen aurkako frogak lortu daitezkeela erakusten bada ere.⁵⁰

Delitua bereziki larria bada, hala nola, bizia edota askatasunaren aurkakoak, interzeptazioak 40 egunez egin daitezke, beste 20 eguneko luzapenarekin (Tribunal

⁴⁸ NAZZARO G.: *Modello di organizzazione delle aziende di telecomunicazioni per rispondere alle richieste dell'Autorità Giudiziaria*, Sicurezza e Giustizia aldizkariko 2012ko 4.alean.

⁴⁹ EMOLO S.: *Intercettazioni di conversazioni e comunicazioni*, Edizioni Giuridiche Simone, Napoli, 2001

⁵⁰ *Codice di Procedura Italiano*-ko 266. artikulua

Penal baten baimenarekin), luzapen horretan presupuesto berdinak mantentzen badira. Hau da, luzapenean susmagarriak diren pertsonak leku berean jarraitu behar dute, ezin da aurretiko ikerketa erabat aldatzen duen egoera bat eman...⁵¹

Normala den bezala, interzeptazioak jasaten dituzten pertsonak delituan parte hartu ez dutela frogatzean euren praktika segituan bukatuko da.

Zigorrak

Ikerketetan ateratako deklarazioak soilik laburpen moduan publikatu daitezke, inoiz ez osotasunean, betiere ikerketa horiek sekretu moduan aurrera eramaten ari badira. Publikazio testualen kasuan, editoreak 300 mila euroraino ailegatu daitekeen isuna ordaindu beharko luke.

Beste alde batetik, interzeptazioak ezin dira publikatu, ezta laburpen moduan ere, aurretiko ikerketa bukatu ez baldin bada, nahiz eta sekretu izaera ez izan. Publikatuak baldin badira, isuna 300 mila euroraino ailegatu daiteke, aipatu den bezala, baita 450 mila euroraino ere, publikazioan ikerketarekin zerikusirik ez duten pertsonen deklarazioak agertzen baldin badira (edota garrantzirik gabeko ekintzei erreferentzia egiten baldin bada).⁵²

Bestalde, kazetariak telebistan edota irratian modu publiko batean partekatzen baldin badituzte, hilabete bateko kartzelaldi zigorra edota 10.000 euroko isuna arriskatzeko dute. Gauza beretara zigortuak izango dira modu sekretuan ikertzen ari diren kazetariak haien lana autoritateetara joan baino lehen publikatu baldin badute.⁵³

Ezeztatzea

Intertzeptazio baten ezeztatzea Lege honen gorabeherarik zailenetarikoa da. Izan ere, sekretuak diren interzeptazioak publikoak egiten baldin badira, prozesua gelditu beharra dago. Neurri honek, beraz, prozesuan parte hartzen dutenen filtrazioak eragiten ditu. Horrela, prozesua geldiarazi eta luzatu egingo da. Gainera, Ministerio Fiskalak

⁵¹ Codice di Procedura Italiano 266. artikulua

⁵² Codice di Procedura Italiano 266. artikulua

⁵³ Codice di Procedura Italiano 266. artikulua

ezingo du bere aurrerapenekin jarraitu denbora tarte horretan. Baina noiz jarraitu daiteke prozesuarekin?

Praktikan neurri hau aurrera eramaten ez dela esan beharra dago. Izan ere, interzeptazioen ezeztatzea ordezkaritza bulegoaren ebaluazioaren bidez ordeztuko da, eta, ondorioz, prokuradore arduradunak interzeptazioa bertan behera utzi ala ez erabakiko du, prozesua gelditu gabe.

Hala eta guztiz ere, prokuradoreak interzeptazioa gelditzea erabakitzen badu eta, hala eta guztiz ere, honekin jarraitzen bada, arduradunek 3 hilabeteko kartzelaldia jasan beharko dute.

Mikrofonoak etxean edo autoan jartzea debekatuta dago susmagarrien elkarriketak grabatzeko.

Bestalde, konfidentzialak diren ikerketak prentsari bidaltzeak ere urte bat 3 eta 6 urte bitarteko zigorraldia ekarriko du. Honek poliziak Mafiaren aurkako borrokan denbora-abantaila behar duela azpimarratzen du, Mafiak autoritateen gaineko nahiko kontrola duela kontutan izanda.

XII.GRABAKETAK

Aipatu den bezala, lekukoen babesa oso garrantzitsua da mendekua hartzeko ohitura duen Mafiari begira. Horrela, prozesu judizialean ezingo da telebista egon, baldin eta partearen artean akordiorik ez badago. Perito batek edota kontsultante tekniko batek ere ezezkoa eman dezake, eta hau aski izanen da grabaketak eteteko.⁵⁴ Grabaketek, gainera, ez dute bakarrik inputatuei erreferentzia egiten, baita orokorrean prozesuan parte hartzen duten guztiei ere.

Informazio-eskubidea

Debeku hauek guztiak biztanleriak informazioarekiko duen eskubidearekin talka egiten du. Egia da prozesuko parte hartzaileen segurtasuna ziurtatu behar dela, baina hala ere, edozeinek egoera baten inguruko informazioa jasotzeko eskubidea dauka. Hau

⁵⁴ 24814/2005. Casazione-ko Sententzia eta 12206/1993. Casazione-ko Sententzia.

eskubide konstituzionala da baita Italian ere eta bi ideien arteko oreka mantentzea garrantzitsua da.⁵⁵

Beraz, estatu mailan interesa handia badin bada, zenbait prozesu publiko izatera behartuta daude.

Kleroaren egoera

Italian erlijioak garrantzi handia dauka. Horregatik, kleroa modu berezian babesten da. Izan ere, interzeptazioetan kleroaren kide bat agertzen baldin bada, Diozesian abisua eman beharra dago. Gainera, apezpiku bat intzerteptatua izan bada, Vatikanoko idazkaritzan publikatzeko baimena eskatu beharko da. Neurri hauek guztiak 1.24.artikuluari agertzen dira eta gorputz legal honen punturik eztabaidatsuen da. Izan ere, batzuen ustetan pribilegio bat da. Edozein modutan ere, Ministerio Publikoak erreserbatua den informazioaren agerpenak inbestigazioen bidea baldintza dezake.⁵⁶

XIII.ONDORIOAK

Ikusi den bezala, Mafia Italiarraren aurka egiteko tresna gutxi daude, bereziki Italiatik bertatik atera direnak.

Fenomeno honek denbora luzez iraun du, baina hala ere, honen kontra egiteko neurriak duela asko ezarri ziren, ez dira eguneratu.

Fenomeno sozial hau Siziliako biztanleriaren beharrak asetzen ez zirelako sortu zen, baina nolana ere, azkar Italia osora hedatu zen. Biztanleak Estatu Ofizialak ematen ez ziena beste Estatu mota batean bilatu behar izan zuten. Horren ondorioz jaio eta mantendu egin da Mafia mota hau.

Berandu bada ere, Estatuak zorrotzagoak eta osoagoak diren legeen bitartez egin beharko lioke fenomeno honi aurka, eremu soziala ahaztu gabe.

⁵⁵ Italiar Konstituzioaren 21. artikulua

⁵⁶ 196/2003. Dekretu Legislatiboa

Zergatik ez dira epaile edo poliziak Mafiari buruzko pelikula edota serieetan agertzen?

Biztanleriak ez du uste kolektibo hauek mafiaren aurka egingo dutenik. Ustelkeria handia dago Italian, eta jada Mafia esfera boteretsu guztietan sartuta dago. Beraz, biztanleriaren konfidantza irabazteko Mafiaren aurkako Komisio berezi gehiago sortu beharko lirateke, lurraldeka agian.

Gutxinaka-gutxinaka Mafiaren Aurkako Borroka agerian uzten dituzten arauak onartzen joan ziren. Palermoko Protokoloak, honen aldetik, oso aurrerapausu garrantzitsua izan zen, baina hala ere, zenbait sektore ekonomikotan (hala nola, Hondakinen Legean edota Lehiaketa Publikoenean) delitu mota hau saihesteko neurriak falta dira.

Izan ere, populazioa eguneroko bizitza asaldatzen zuten ekintzen aurka hainbat alditan agertu da, zerga iraultzailearen eta hilketen kasuan. Baina hala eta guztiz ere, pertsona arrunt batek ezin du Mafia ekonomiaren barnean sartzen den ala ez kontrolatu. Nahiz eta arazo honek zuzenki jo, agintariak bakarrik daukate hura gelditzeko ahalmena.

Mafia Italiarraren desagertzea ekonomia legalatik ateraz lortuko da. Baina haren diru-iturriak mozteko nazioarteko elkarlana behar da. Errefuxiatuen trafikaren aurkako neurrietan herrialdeen arteko akordioak faltan botatzen dira. Kriminal mota hauek hutsune legalez baliatzen dira. Beraz, Zuzenbidea da tresnarik garrantzitsuena Mafiaren aurkako borrokan.

XIV.BIBLIOGRAFIA

AMADORE, N.: *La Zona Grigia, Professionisti al servizio della Mafia*. Nino Amadore, Erroma, 2011.

AMANTEA, V.: *Il caso Contrada: l'interpretazione della Corte EDU era prevedibile?* Ordines, Erroma, 2016.

BATTISTA, F.M.: *La Traciabilità dei Flussi Finanziari ed Il Codice Antimafia*. CEL Editrice, Erroma, 2011

CALVI, M.: *Figure di una battaglia: documenti e riflessioni sulla mafia dopo l'assassinio di G. Falcone e P. Borsellino*, Dedalo, Erroma, 1992

CARLO MARINO, G.: *Globalmafia. Manifesto per un'internazionalizzazione antimafia*. Bompiani, Milano, 2011

CASTELLI, A.: *L'Unità di Italia: Pro e Contro il Risorgimento*. Tascabilli, Erroma

CEAR-EUSKADI: *Genero-arrazoiengatiko jazarpena eta asilo eskubidea: testuinguru globaletik tokiko konpromisora. Espainiako asilo-sistema, emakumeen eta lesbianen, gayen, bisexualen eta transexualen giza eskubideen urraketari dagokionez*. Errefuxiatuen Laguntzarako Batzordea, Bilbo, 2009.

CIAN, G.: *Commenti al Codice Civile*. CEDAM, Erroma, 2016

CODICE DI PROCEDURA ITALIANO

CODICE PENAL ITALIANO

COSTITUZIONE ITALIANA

DECRETO-LEGGE N.82/1991

DECRETO LEGISLATIVO 196/2003

DEFILIPPI C.: *L'art. 41 bis Ord. Pen. e le garanzie del detenuto*, G. Giappichelli Editore, Torino, 2007

DICKIE, J.: *Cosa Nostra: Historia de la Mafia Siciliana*, Debate, Madril, 2006

DIRETTIVA EUROPEA

Disposizioni in materia di gestione di beni sequestrati o confiscati. modifiche alla legge 31 maggio 1965, n. 575, e all'articolo 3 della legge 23 luglio 1991 n. 223.

EMOLO S.: *Intercettazioni di conversazioni e comunicazioni*, Edizioni Giuridiche Simone, Napoli, 2001

EUROPAKO KONTZEILUA (2005): *Convenio del Consejo de Europa sobre la lucha contra la trata de seres humanos*. Europako Kontseiluaren Tratatuaren Seriea, 197. zk., Varsovia, 2005eko maiatzaren 16°.

GARCÍA, S.: *Poblaciones mercancía: tráfico y trata de mujeres en España*. Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioa, Madril, 2010.

ILLUMINATI G.: *La disciplina processuale delle intercettazioni*, Giuffrè, Milano, 1983.

IRIARTE, J.L.: *Derecho Internacional Privado*. Lex Nova, Iruñea, 2016.

LUPPO, S.: *Storia Della Mafia*. Donzelli Virgoletti, Erroma,

NAZIO BATUAK (1988). *Convención de las Naciones Unidas contra el tráfico ilícito de estupefacientes y sustancias sicotrópicas*.

NAZZARO G.: *Modello di organizzazione delle aziende di telecomunicazioni per rispondere alle richieste dell'Autorità Giudiziaria*, Sicurezza e Giustizia aldizkariko 2012ko 4.alea.

SAVIANO, R.: *Gomorra*. Mondadori, Erroma, 2010

SENTENZA DELLA CASAIONE ITALIANA 12206/1993

SENTENZA DELLA CASAIONE ITALIANA 24814/2005

SORRAZU ARESTI, L.: *Diru zuritzea eta bere prebentzioa: Erakunde finantzarioak*. Donostiako Enpresa Ikasketen Unibertsitate Eskola. Gradu Amaierako Lana. 2015.